

รายวิชา ศิลปะ (ดนตรี)

รหัสวิชา ศ๒๑๑๐๒

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

เรื่อง ประเภทของบทเพลงที่ใช้สำหรับ
การขับร้อง

ครูผู้สอน ครูจักรพันธ์ สุวรรณเกิด

ครูชมพูนุท ภู่สกุล

เรื่อง

ประเภทของบทเพลงที่ใช้สำหรับ
การขับร้อง

ทบทวน

การจำแนกประเภทของบทเพลงไทย

๑. ประเภทบทเพลงที่ใช้สำหรับการบรรเลง

๑.๑ เพลงโหมโรง

๑.๔ เพลงหางเครื่อง

๑.๒ เพลงหน้าพาทย์

๑.๕ เพลงออกภาษา

๑.๓ เพลงเรื่อง

๑.๖ เพลงลูกหมุด

๒. ประเภทบทเพลงที่ใช้สำหรับการขับร้อง

ประเภทบทเพลงที่ใช้สำหรับการขับร้อง

จุดประสงค์การเรียนรู้

นักเรียนสามารถจำแนกประเภทของบทเพลงที่ใช้สำหรับการขับร้องได้ถูกต้อง

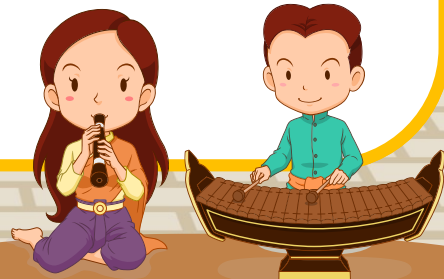

การจำแนกประเภทของบทเพลงไทย

แบ่งออกได้ ๒ ประเภท

๑. ประเภทบทเพลงที่ใช้สำหรับการบรรเลง
๒. ประเภทบทเพลงที่ใช้สำหรับการขับร้อง

๒. ประเภทบทเพลงที่ใช้สำหรับการขับร้อง

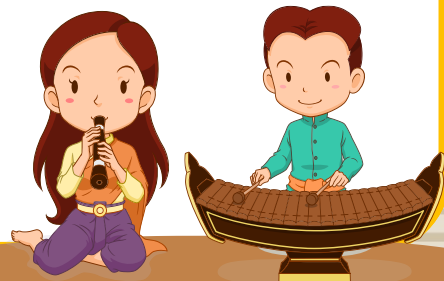
หมายถึง เพลงที่ใช้เครื่องดนตรีบรรเลงร่วมกับการขับร้อง
มีดังนี้

๒.๑ เพลงเถา

๒.๔ เพลงละคร

๒.๒ เพลงตับ

๒.๓ เพลงเกร็ด

๒. ประเภทบทเพลงที่ใช้สำหรับการขับร้อง

๒.๑ เพลงเถา

เพลงที่ขับร้องและบรรเลงที่บรรเลงติดต่อกัน โดยมีอัตราจังหวะลดหลั่นกันตั้งแต่อัตราจังหวะสามชั้น (จังหวะช้า) สองชั้น (จังหวะปานกลาง) ชั้นเดียว (จังหวะเร็ว)

๒. ประเภทบทเพลงที่ใช้สำหรับการขับร้อง

๒.๑ เพลงเถา

คำว่า “เถา” เป็นคำที่โบราณจารย์ใช้เปรียบเทียบกับลักษณะของวัตถุหรือภาชนะที่มีขนาดลดหลั่นกันไปสามขนาด เช่น ถ้วยชามขนาดใหญ่ กลาง เล็ก วางเรียงซ้อนต่อกัน

เพลงอาหุณู เถา

เพลงกล่อมনারี เถา

เพลงแขกขาว เถา

เพลงเงี้ยวรำลึก เถา

๒. ประเภทบทเพลงที่ใช้สำหรับการขับร้อง

๒.๑ เพลงเถา

เพลงเถานี้จัดเป็นคีตลักษณ์ที่สำคัญยิ่ง
ในเพลงไทยปัจจุบัน การประดิษฐ์เพลงเถาจะต้อง
ใช้หลักวิชาการและเทคนิคในความสามารถสูง

๒. ประเภทบทเพลงที่ใช้สำหรับการขับร้อง

๒.๑ เพลงเถา

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงพระราชนิพนธ์ เพลงราตรีประดับดาวเถา
เพลงเขมรลออองค์ เถา และเพลงโหมโรง
คลื่นกระทบฝั่ง

ที่มา : <https://www.finearts.go.th/main/view/๓๔๘๖๗-เสนาะเสียงสำเนียงศิลป์ครั้งแผ่นดินพระปกเกล้า-๑-เรียบเรียงเทิดพระเกียรติคุณเนื่องในวาระคล้ายวันสวรรคต-พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว-เป็นปีที่-๘๑-๓๐-พฤษภาคม-๒๕๖๕>

เพลงอาหนู

เราสาว สาวสาว สาวสาวกัน ค่อยเดินคอยเดิน
เดินตามทาง เดินมองทางตัวเอง นอนสาวศรี
หมั่นศรี ได้รักใคร่โดยโดย ของ ไชยวงศ์
ทองดี ๆ มีรักใคร่เพียบพลอยพลอยตาม
ได้กินหูสองหูทุกดอกไม้นะ หวีไฉนได้ไม่เสีย
ถึงจกหม่อมก่ามาเคียงไม้เคียง ช่นกน้ได้
ทกน้เกิน ทน้นเมษเดมเมษ
แต่สังเสียงเคยเงาเงาพอสพอส

๒. ประเภทบทเพลงที่ใช้สำหรับการขับร้อง

๒.๑ เพลงเถา

ลายพระหัตถ์เพลงอาหนูของสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ (ประมาณปี พ.ศ. ๒๔๓๐-๒๔๓๕)

๒. ประเภทบทเพลงที่ใช้สำหรับการขับร้อง

๒.๒ เพลงตับ

การนำเอาเพลงหลาย ๆ เพลงมาขับร้อง
และบรรเลงต่อเนื่องกัน มี ๒ ชนิด คือ

- ๑) **ตับเรื่อง** คือ เพลงที่นำมาารวมร้อง และบรรเลง
ติดต่อกัน ยึดบทร้องที่เป็นเรื่องเดียวกัน ฟังได้
ติดต่อกันเป็นเรื่องเดียวกัน ส่วนทำนองเพลง
จะเป็นอย่างไร ไม่ถือเป็นสำคัญ เช่น เพลงตับนางลอย
เพลงตับนาคบาท เป็นต้น

เพลง ตับนางลอย

ตัวอย่างเพลงตับเรื่องที่แท้จริง

ตับนางลอย (บันปลาย หรือตับเล็ก)

๑. วาลงโรง

๒. เพลงยานี้

เมื่อนั้น

แลเห็นเบญจกายเปลงมา

แย้มยิ้มพร้อมพักตร์พักตร์ศรี

เมืองมารจะเป็นสุขสนุกสบาย

๓. เพลงเชิดฉิ่ง

บัดนั้น

ออกจากปราสาทรัตนัชชวาลย์

๔. เพลงแขกต่อยมหือ

ถึงเหมตริ้นบรรพต

หยุดยืนอยู่ยังฝั่งคงคา

๕. เพลงไล่

เหมือนรูปทรงองค์สีดาววิลาวัณย์ ผิวพรรณนวลลของผ่องศรี

ท่าตายลอยไปในวารี

องค์ท้าวทศพักตร์ยักษา

ได้อย่างสีดาไม่คลาดคลาย

แม่หลานตัดศึกสมอารมณ์หมาย

เจ้าเร่งผันผายไปให้ทันการ

เบญจกายรับราชบรรหาร

เหาะข้ามชลธารผ่านมา

เลื่อนลดลงจากฟากเวหา

กลยาจำแลงแปลงอินทรีย

จนใกล้ที่พระรามสรงคงคา

๖. เพลงซ้ำปี

เมื่อนั้น

บรรทมตื่นจากที่ศรีไสยา

เสนาะเสียงสำเนียงนกกกระเวก

ไก่อ้นแจ้วเจื้อยเจือยชาย

๗. เพลงหุ่ม

เผยพระแกลแลดูดาวเดือน

แสงทองส่องฟ้านภาลัย

๘. เพลงร้าย

จึงดำรัสตรัสชวนอนุชา

พร้อมพวกกระษัตริย์นั้น

๙. เพลงซ้ำ (แต่เห)

งามเอียงามสรรพ

สองกษัตริย์เสด็จจรลี

ลิ่งหลามตามเสด็จเห็น -

บ้างหาเหบ้างเกาหัว

บ้างโอดไล่ขึ้นไม้ห่ม

นายหมวดคนหนึ่งจึงร้องห้าม

ว่าแล้วก็พากันคลาไคล

พระศรีภพลบโลกนาคา

พอเพลาล่วงสามยามปลาย

ออกจากเมฆแซ่ซ้องร้องถวาย

มยุเรศรีร้องร้ายบนปลายไม้

เห็นกล้อยเคลื่อนเลื่อนลับเหลี่ยมไพล

จนจะใกล้ไขสรีวิวรรธ

ลงจากปลับพลาผายผัน

จรจรลีไปยังฝั่งนที

งามกระบวนกั๋งกับแถววิถิ

ไปสรงวาริ์เล่นเย็นเย็น

เป็นหมวดเป็นหมู่ดูน่าชม

บ้างจับเส้นเล่นนิ้วแล้วเด็ดคม

บ้างโอดบ้างล้มละเลิงใจ

ว่าอย่าชุ่มชามชุกชุนไป

ตามเสด็จไปยังฝั่งนที (ออกเพลงเร็วแล้วลา)

เพลง ตับนางลอย

๑๐. เพลงตะลุ่มโปง

ครั้นถึงพระจึงเห็นรูปแปลง
ตกพระทัยไม่เป็นสมประคิ

๑๑. โอ้อปี

โอ้อ้อนิจจาสิดาเอ้อ
เสียแรงพี่พยายามมา
หวังจะมาโคตรวงศ์พงศักร์
ยังมีทันทำการราญรอน
เจ้าพี่เอ้ออุตสาห์พาซากศพ
ร่ำพลางทางทรงโสกโสกี

๑๒. ตัดพ้อ

เหวย ๆ ลูกพระพายไปเผาเมือง
ผ่านางทิ้งน้ำทำประจาน

๑๓. เงินขวัญอ่อน

บัดนั้น
ถ้านางม้วยด้วยข้าบาทนี้ไซ้
หนึ่งลงกาอยู่ใต้ที่ประทับ
รูปนี้ดีร้ายจะแปลงมา

ที่กลายแกล้งเป็นสีดา มารศรี
เข้าอุ้มองค์เทวีว่าโสกา

โจนเลยมาม้วยสังขาร
จนถึงฝั่งมหาสาคร
เพราะความรักความเสียด้ายสายสมร
มาม้วยมรณมรณาน่าปราณี
มาให้พบผัวรักเมื่อเป็นผี
ดังชีวีพระนารายณ์จะวายปราณ
(โอด)

ทศพัทตร์แค้นเคืองจึงหักหาญ
โทษเจ้าจะประมาณสักเพียงไร

วายุบุตรคิดแล้วเฉลยไข
บาดแผลน้อยใหญ่คงมีมา
ศพหรือทวนกลับขึ้นมาหา
ข้าขอชัณสูตรเผาไฟลอง

๑๔. กล่อมพญา

เมื่อนั้น

รับสั่งให้ตัดไม้มาถ่างกอง

๑๕. เพลงพราหมณ์เก็บหัวเหวน

ยกศพขึ้นวางเชิงตะคอน
ปุยน้ำมันยางคลุกชุกเข้าไป

๑๖. เพลงแขกบรเทศ

บัดนั้น

ร้อนแรงด้วยแสงเพลิงนั้น

๑๗. เพลงเชิดนอก

บัดนั้น

กริ้วโกรธโดดตามข้ามอักษี
สีกัดกันทันนางกลางพโยม
แล้วเหาะตรงลงยังพสุธา

พระหริวงศ์ทรงฟังเห็นถูกต้อง
เชิงตะคอนทำสำรองเสร็จทันใด

เอาพินรองกองซ้อนสุ่มใส่
จุดไฟแล้วก็ล้อมอยู่พร้อมกัน

เบญกายปืมว่าจะอาสัญ
ก็เหาะตามเปลวควันขึ้นทันที

ลูกลมมองเขม้นเห็นอักษี
ขุนกระบี่เหาะไล่ไขว่คว้า
เข้าสู่โจมจับเป็นไม่เขินฆ่า
พามาเฝ้าพระหริรักษ์

(เดี่ยวเชิดนอกแล้วออกเดี่ยว)

๒. ประเภทบทเพลงที่ใช้สำหรับการขับร้อง

๒.๒ เพลงตับ

การนำเอาเพลงหลาย ๆ เพลงมาขับร้อง
และบรรเลงต่อเนื่องกัน มี ๒ ชนิดคือ

๒) **ตับเพลง** คือ เพลงที่นำมารวมร้องและบรรเลง
ติดต่อกัน ยึดถือสำนวนทำนองของเพลงที่สอดคล้อง
เหมาะสมและต้องอยู่ในอัตราจังหวะเดียวกัน
ส่วนบทร้องจะเป็นอย่างไรไม่ถือเป็นสำคัญ เช่น
เพลงตับลมพัดชายเขา เพลงตับ เพลงยาว เป็นต้น

ตีบเพลงลมพัดชายเขา

ตีบเพลงลมพัดชายเขา (ในอัตรา ๓ ชั้น)

๑. เพลงลมพัดชายเขา

เวลาเด็กเดือนตคนกร้ออง
เสียดูเหว่าเราเรียกหากัน
พระลูกขึ้นเหลียวแลชะเง้อหา
ลมชวยรวยรสสุมาลัย

ระวังไพรไถ่ก้องกระชั้นชั้น
ฟังหวนว่าเสียงทรมวย
เจ้าตามมาร้องเรียกหรือไฉน
หอมเหมือนกลิ่นสะไบบังอร
(พระราชนิพนธ์เรื่องอิเหนา)

๒. เพลงแจกมอญบางช้าง

นิจจาเจ้าวันทองน้องพ้อ
นิจจาใจช่างกระไรมาแปลกเปลลง
เจ้าลิมนอนซ่อนพุ่มกระทุ่มต่ำ
(พี่เคียวหมากเจ้าอยากพี่ยังคาย)

พี่จำหน้าเนื่อน้องได้ทุกแห่ง
เอามือคลำแล้วยังแคลงอยู่กลับคล้าย
เด็ดใบบอนช้อนน้ำที่ไรฝ้าย
แขนซ้ายคอดแล้วเพราะหนูนอน
(เสภาขุนช้างขุนแผน)

๓. เพลงลมหวาน

ลมหวานอวลกลิ่นสุมาลัยมา
หอมดลอบทั่วอินทรีย์
โอ้วว่าดวงยิวหาของพี่เอ๋ย
เราร้อนร้อจวนถึงนวลอนงค์

จับกับกลิ่นผ้าสะไบศรี
แต่ฝ้าดมหม่อมคลีคลุ่มองค์
กระไรเลยจะได้ชมสมประสงค์
รำพึงตะลึงหลงหลับไป
(พระราชนิพนธ์เรื่องอิเหนา)

๔. เพลงเหราเล่นน้ำ

ลงเล่นน้ำดำด้นอโนดาต
หม่อมกรล่อแก้วแพรวพรายตา

ใสสะอาดเยือกเย็นเป็นนักหนา
ทัศนารำลึกถึงวันทอง

จะเห็นว่าทั้ง ๔ เพลง มาจากที่ต่าง ๆ กัน มีเนื้อความไม่สัมพันธ์กัน

๒. ประเภทบทเพลงที่ใช้สำหรับการขับร้อง

๒.๓ เพลงเกร็ด

เป็นเพลงที่ขับร้องหรือบรรเลงเป็นเอกเทศโดยเฉพาะ ไม่ติดต่อกับเพลงอื่น แม้เพลงนั้นจะนำจากเพลงที่อยู่ในตับหรือเพลงเรื่องใด ๆ ก็ตามถ้าบรรเลงอิสระเฉพาะเพลงนั้นเพลงเดียวก็เรียกว่า “เพลงเกร็ด”

๒. ประเภทบทเพลงที่ใช้สำหรับการขับร้อง

๒.๓ เพลงเกร็ด

สำหรับอัตราจังหวะของเพลงเกร็ด
อาจเป็นสามชั้น สองชั้น หรือชั้นเดียวก็ได้

เพลงลาวดวงเดือน สองชั้น

เพลงจีนขิมเล็ก ชั้นเดียว

เพลงค่างคาวกีนกล้วย

๒. ประเภทบทเพลงที่ใช้สำหรับการขับร้อง

๒.๔ เพลงละคร

หมายถึง เพลงที่บรรเลงประกอบ
การแสดงโขน ละคร และมหรสพต่าง ๆ
ที่ใช้ประกอบการแสดง

ประเภทบทเพลงที่ใช้สำหรับ
การขับร้อง

เพลงกล่อมনারী เถา

เพลงเถา

เพลงกล่อมนารี สองชั้น

เพลงเกร็ด

เพลงลาวดวงเดือน สองชั้น

เพลงเกร็ด

เพลงตบวิวาท်พระสมุทร

เพลงตบ

เพลงราตรีประดับดาว เถา

เพลงเถา

เพลงคำงาคาวกินกล้วย

เพลงเกร็ด

เพลงต้นนิทราชาคริต

เพลงต้น

กิจกรรม เรื่อง ประเภทของบทเพลงที่ใช้สำหรับการขับร้อง

คำชี้แจง ให้นักเรียนสรุป
ความรู้เรื่องประเภทของบทเพลงที่
ใช้สำหรับการขับร้องในรูปแบบ
แผนผังความคิด และเขียนอธิบาย
ความหมายของบทเพลงแต่ละ
ประเภทให้ถูกต้อง

ใบงานที่ ๒ เรื่อง ประเภทของบทเพลงที่ใช้สำหรับการขับร้อง
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ เรื่อง การจำแนกประเภทของบทเพลงไทย
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๒ เรื่อง ประเภทของบทเพลงที่ใช้สำหรับการขับร้อง
รายวิชา ศิลปะ รหัสวิชา ศ๒๑๑๐๒ ภาคเรียนที่ ๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

คำชี้แจง ให้นักเรียนสรุปความรู้เรื่องประเภทของบทเพลงที่ใช้สำหรับการขับร้องในรูปแบบ
แผนผังความคิด และเขียนอธิบายความหมายของบทเพลงแต่ละประเภทให้ถูกต้อง

ประเภทของบทเพลง
ที่ใช้สำหรับการขับร้อง

ทบทวน

การจำแนกประเภทของบทเพลงไทย

๑. ประเภทบทเพลงที่ใช้สำหรับการบรรเลง

๑.๑ เพลงโหมโรง

๑.๔ เพลงทางเครื่อง

๑.๒ เพลงหน้าพาทย์

๑.๕ เพลงออกภาษา

๑.๓ เพลงเรื่อง

๑.๖ เพลงลูกหมุด

ทบทวน

การจำแนกประเภทของบทเพลงไทย

๒. ประเภทบทเพลงที่ใช้สำหรับการขับร้อง

๒.๑ เพลงเถา

๒.๔ เพลงละคร

๒.๒ เพลงตับ

- เพลงตับเรื่อง

- เพลงตับเพลง

๒.๓ เพลงเกร็ด

บทเรียนครั้งต่อไป

เรื่อง

อ่าน เขียน ร้องโน้ตเพลงไทย

ดาวน์โหลดเอกสารได้ที่ www.dltv.ac.th

รายวิชาศิลปะ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

